

Урок за упражнения в 11 клас
Подготовка за създаване на литературно есе

Учител: Анжелина Ненова, 192 СУ “Христо Ботев”, с. Бистрица

Тема: Историята и паметта като обединяваща творческа рефлексия в произведенията “Паисий”, “История” и “Ноев ковчег”

Цели на урока:

1. Осмисляне на наученото по темата като елемент от предстоящия изпит - ДЗИ след 12 клас.
2. Създаване на умения за интерпретиране на една тема в 3 произведения едновременно.
3. Създаване на умения за писане на аргументативен текст на основата на литературни произведения, но с творческа нагласа и възможност за избор на композиция, стил и език, отношение към проблема.
4. Създаване на умения за компетентно аналитично мислене в литературен план през три различни епохи, с отчитане на индивидуалния принос на всеки от авторите във формирането на националната памет и обогатяването на съкровищницата от национални добродетели, пренесени през времето

План на урока:

1. В кратко резюме учителят насочва учениците към особеностите на есето като ученическо аргументативно съчинение. Очаквани отговори, които се представят на екран с прожектор:
 - 1) *Като аргументативен текст литературното есе изисква кратък въвеждащ увод, подходящ за темата; ясна и съобразена с поставения въпрос теза, която обхваща позицията на пишещия в 2 абзаца (примерно), основна теза и подтези; доказателствена част, в която тезите се подкрепят с цитати от стихотворенията и разсъждение от прозаичното произведение; извод, в който се обобщава общото послание на произведенията, ако има такова и се изразява лично отношение, което е в подкрепа на написаната вече теза.*
 - 2) *Важно условие за добрия резултат е литературната култура на пишещия, познаването на литературните художествени средства за постигнатото от авторите послание, както и нормите на книжовния език. 5 минути*
2. Подготовка за изпълнение на задачата. Учителят предлага следния план, който е отново визуализиран с медия на екран:

1). Какво представлява понятието “история” в контекста на произведенията?

Разяснения: Изисква предварителна теоретична подготовка по произведенията, изучавани вече в училище, като се осмислят:

- **работа с текстовете и понятието “история”** от литературна гледна точка според епохата на Вазов (следосвобожденска България), времето на живот и творчество на Вапцаров и епохата , в която Радичков създава “Ноев ковчег”; времена на границата между големи обществени промени;

2). Три заглавия и общата тема - отношение между минало и настояще, история и колективната памет. Нравствени послания. Триделен модел.

Разяснения:

- **кои са асоциациите**, митологични връзки, свързани със заглавията на трите произведения и какво внушават те?
- Паисий” (личност, дала с труда си основания за гордост, за запазване на националното достойнство и пример за патриотична себеотдаденост;
- “История” - процес от събития, в които обикновените хора, които са колективен герой, осъществяващи идеите на великите личности, не присъстват, но заявяват намерението си чрез обобщеното “ние” на лирическият говорител да пишат новата история като нейни реални двигатели;
- “Ноев ковчег” - асоциация с изчезващия свят и необходимостта за съхранение на безценните духовни съкровища от миналото (родното, различното), колективната вина и вината на авторитаризма за прекъсване на историческата нишка на родното... Героите са странни и не велики...

3). Жанрова сравнителна характеристика на произведенията. Какво ги прави близки (одата, лириката, лиричната проза)

4). Героите в трите произведения - индивидуализирани и обобщени. Да се формулира устно характеристиката на героите накратко.

Разяснения:

- **кои са героите** на историята в трите произведения и защо са избрани от авторите като представители на съответното време в обществен план;
- как чрез героите е представена темата за историята и народа, историята и обществото, историята и управляващите; паметта - кое да запомним от историята и да съхраним за потомците

5) Кои са общите послания на трите произведения до съвременниците и кои са индивидуалните.

6) Индивидуален отговор на въпроса: И какво от това?

Разяснения:

- **отговорът е индивидуален** и изисква личната позиция на пишещия според неговия мироглед, как би я защитил.

За писането на плана - *10 минути*

Учителят продължава след разясненията по плана със задача, като се използва таблицата от учебника по литература на издателство “Просвета” с въпроси за съпоставка на трите произведения.

3. Създаване на подходяща **теза** - практическа задача към учениците. Време за изпълнение - *7 минути*. *Разрешава се работа с учебника и таблицата, която е позната вече от домашна работа преди часа*

4. Прочитане на 3 варианта и обсъждане с целия клас, за да се избегнат евентуални грешки и посочи подходящ модел - *6 минути*. *Едва тогава се обобщават началните въпроси като възможна уводна част.*

5. Избор на доказателства от текста - самостоятелна работа - *10 минути*. Маркиране на цитати и на разсъждения.

6. Оформяне на личното мнение в синхрон със защитаваната теза. Прочитане на варианти - от учениците - *3 минути*.

7. Какъв извод ще направим - посланията на творбите, съотнесени към тяхното време. Доколко са разбираеми и актуални за 21 век. Коментари без излизане нашироко от целта на урока. *2 минути*

8. *Предварително са раздадени материали с имена на автори на литературни статии, работили по трите произведения, за получаване на впечатления за атмосферата, която едно творческо съчинение, каквото е есето, се създава от един талантлив автор, примери за намиране на подходящия емоционален или пък рационален език, според творческия натюрел на ученика. Избор на образец на подражание. Прилага се и примерен модел за есе.*

9. Дава се домашна задача: *2 минути*

Да се проучи темата в създадени вече текстове по трите произведения. Да се подготви подробен план с идеи за съдържанието на есето.

10. Заключение: Писането на есето се планира за следващия учебен час. Поради възможността да не е достатъчно времето от 40 минути то се дописва самостоятелно. В следващ урок се прави анализ на постижения и възможни грешки. Най-добрите, съобразени с изискванията писмени работи получават оценка и изразително четене пред други класове (например - за учениците от 9 клас). А това е въведение към материята на литературното есе за тях.